

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน*

Establishing School – Community Relationships

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (Choochat Phuangsomjit)**

บทคัดย่อ

การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนช่วยให้โรงเรียนและชุมชนเกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง และช่วยให้เกิดความร่วมมืออันดีต่อกัน ทั้งนี้ทั้งสองฝ่ายจะต้องปฏิบัติตามบทบาทของตนด้วยวิธีการที่เหมาะสม จึงจะสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นได้

บทบาทหน้าที่สำคัญของโรงเรียนต่อชุมชน คือ บทบาทในการให้การศึกษาอบรมแก่บุคลากรในชุมชน ส่วนบทบาทสำคัญของชุมชนต่อโรงเรียนคือบทบาทในการมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา การให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดการศึกษาและ บทบาทในการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีแนวทางในการดำเนินการสองแนวทาง คือ 1) การสร้างความสัมพันธ์ทางตรง ประกอบด้วยวิธีการหลัก 2 ประการ ได้แก่ การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน และการนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน และ 2) การสร้างความสัมพันธ์ทางอ้อม โดยการพัฒนาให้บุคลากรมีมนุษยสัมพันธ์อันดีสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ การปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนให้สะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น สวยงามเป็นที่ประทับใจแก่ผู้มาเยี่ยมเยือน

* บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอหลักการและแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail: choo_2500@yahoo.com
(Associate Professor in School of Educational Studies, Sukhothai Thammarat Open University)

Abstract

Establishing good relationship between the school and community helps to create good understanding between the school and community, reduces conflict problems, and helps to create good school-community cooperation. In establishing the good relationships, both the school and the community must practice their roles appropriately which will lead to the establishment of good relationships between them.

The school's main role and duty toward the community is the role of providing education and training for people in the community; while the community's main roles and duty toward the school are the role of participating for determination of the direction of educational provision, the role of providing cooperation and supports for educational management, and the role of monitoring, follow up and evaluation of the school's operation.

There are two approaches for establishing school-community relationships: (1) the direct approach which comprises two main methods, namely, bringing the school to the community, and bringing the community to the school; and (2) the indirect approach which comprises the development of school personnel to have good human relationship and to perform their work efficiently, and the improvement and development of the school environment to be clean, safe, serene and beautiful that will attract and impress all visitors to the school.

บทนำ

บ้าน วัด โรงเรียน หรือที่เรียกว่า “บวร” คือสามเสาหลักคู่สังคมไทยซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่เกื้อกูลประเทศไทยมายาวนาน การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ผ่านมาก็ยึดหลักการนี้มาโดยตลอด เพราะทั้งบ้านและวัดโดยรวมแล้วก็คือชุมชนที่แวดล้อมโรงเรียนนั่นเอง โดยความจริงที่ยอมรับกันโดยทั่วไปคือ “โรงเรียนกับชุมชนเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้” การร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทั้ง 2 ฝ่าย คือสถานศึกษาได้พลังจากชุมชนมาช่วยในการจัดการศึกษาและชุมชนได้การศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ช่วยให้ทราบความเคลื่อนไหวหรือความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับทั้งสองฝ่าย ช่วยลดและแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกัน และช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์กับโรงเรียนและประโยชน์ต่อชุมชน

แม้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นที่ยอมรับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารโรงเรียน แต่ดูเหมือนองค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าวกลับมีผู้กล่าวถึงน้อยลง บทความนี้จึงเป็นสิ่งที่ผู้เขียนพยายามประมวลหลักการแนวคิดต่าง ๆ เพื่อเสนอเป็นแนวทางที่จะนำมาใช้ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ต่อไป

ความหมายของชุมชน

จากการประมวลความหมายของชุมชนจากนักวิชาการและพจนานุกรม ต่าง ๆ ผู้เขียนสรุปความหมายของชุมชนเป็นสองนัย คือ ความหมายโดยทั่วไป และ ความหมายของชุมชนรูปแบบใหม่ ดังนี้

1. ชุมชนในความหมายโดยทั่วไป หรือชุมชนแบบดั้งเดิม หมายถึงกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณแห่งหนึ่ง มีลักษณะเป็นสังคมขนาดเล็ก โดยบุคคลในชุมชนนั้นมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน และมีระเบียบสังคมของตน

2. ชุมชนรูปแบบใหม่ เป็นชุมชนที่สมาชิกไม่จำเป็นต้องรวมตัวอยู่ในพื้นที่เดียวกัน เพียงแต่สมาชิกเหล่านั้นมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน และมีระเบียบเป็นที่ยอมรับยึดถือร่วมกัน โดยชุมชนรูปแบบใหม่นี้จำแนกออกเป็นกลุ่มตามประเภทของสิ่งที่ใช้เป็นสื่อกลางในการสื่อสาร ได้แก่ 1) กลุ่มที่ใช้คลื่นวิทยุเป็นสื่อกลาง เช่น ชุมชน จส.100 หรือ ชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน เป็นต้น 2) กลุ่มที่ใช้สื่อสังคม (social media) เป็นสื่อกลางในการสื่อสาร เช่น เว็บไซต์ของกลุ่ม/ชมรมต่าง ๆ และที่นิยมในปัจจุบันคือเฟซบุ๊ก (face book), ทวิตเตอร์ (twitter), อินสตาแกรม (instagram) และ ไลน์(Line) เป็นต้น

ความสำคัญของชุมชน

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2554) ได้ประมวลสรุปความสำคัญของชุมชนไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. **ชุมชนเป็นศูนย์กลางที่ยึดเหนี่ยวทุกคนทุกครอบครัวให้มารวมกัน** สังเกตได้จากชุมชนในชนบทหลายแห่งที่มีวัดหรือสุเหร่าเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นแหล่งให้ประชาชนมาชุมนุมร่วมพิธี หรือร่วมกิจกรรมกันอย่างพร้อมเพรียง

2. **ชุมชนเป็นสถาบันระดับพื้นฐานที่ช่วยสร้างระบบในการจัดการตนเองให้เหมาะสมกับสภาพของชุมชน** ตัวอย่างเช่น ชุมชนบ้านศรีวัง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งและสามารถจัดการกับตนเองได้อย่างเหมาะสม โดยหมู่บ้านแห่งนี้เคยประสบอุทกภัยอย่างหนักมาแล้ว 3 ครั้ง คือ เมื่อปี 2505 ปี 2518 และครั้งล่าสุดเมื่อปี 2531 ได้เกิดภูเขาถล่มและน้ำป่าพัดพาบ้านเรือนเสียหายเหตุนี้นี้ทำให้ชาวบ้านรู้และตระหนักถึงผลเสียของการตัดไม้ทำลายป่า หลังจากนั้นชาวบ้านได้ช่วยกันอนุรักษ์ป่าไม้และก่อตั้งกองทุน “เติมสีเขียวใส่เขาหลวง” รวมทั้งร่วมมือกันจัดการกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน โดยจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้น จนหมู่บ้านนี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นหมู่บ้านที่มีอากาศดีที่สุดในประเทศไทย นอกจากนี้ชาวบ้านยังประพาศดินอยู่ในศีลสัตย์ไม่ มั่วเมาอบายมุข มีความรักใคร่กลมเกลียวช่วยเหลือกัน ทำให้ชาวบ้านมีอยู่มีกินไม่ยากไร้และมีเงินออมของหมู่บ้านมากกว่า 50 ล้านบาท การแก้ปัญหาและการจัดการกับตนเองของชาวบ้านศรีวังทำให้หมู่บ้านฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับหมู่บ้านอื่นที่ประสบภัยเช่นเดียวกัน

3. **เป็นศูนย์กลางในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน** ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนในระยะที่ผ่านมา คือโครงการกองทุนหมู่บ้าน ที่รัฐบาลยุคหนึ่งได้จัดสรรเงินลงไปยังหมู่บ้าน ๆ ละ 1 ล้านบาท โดยให้หมู่บ้านแต่ละแห่งบริหารจัดการกับเงินกองทุนเพื่อประโยชน์ของคนในหมู่บ้าน ซึ่งโครงการดังกล่าวอาจประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จก็ตาม แต่การดำเนินการดังกล่าวได้กระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้นภายในชุมชน

ช่วยให้ชาวบ้านรู้จักการวิเคราะห์ปัญหา วินิจฉัยปัญหา วิเคราะห์ทางเลือก และตัดสินใจเลือกทางเลือกของตนเอง ส่งผลให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้

4. **เป็นแหล่งสร้างและอนุรักษ์รากฐานทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น** สำหรับประโยชน์ข้อนี้ คงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ชุมชนแต่ละแห่งคือผู้สร้างและอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติ ทำให้ประเทศชาติมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

5. **เป็นองค์กรสังคมที่ช่วยถ่วงดุลไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเกินไป** สืบเนื่องจากการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วในปัจจุบันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ความรู้ และความคิดไปทั่วโลก แต่ความเป็นชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะตนเองที่คอยถ่วงดุลไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเกินไป

6. **เป็นองค์กรท้องถิ่นที่ช่วยจัดระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้เกิดความเหมาะสม** รวมทั้งช่วยสร้างแบบแผนการมีปฏิสัมพันธ์ให้กับคนในชุมชน

ประโยชน์และความจำเป็นของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โดยสรุปแล้วการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีประโยชน์และความจำเป็นใน 3 ประการ คือ

1. **ช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน** เนื่องจากโรงเรียนกับชุมชนเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันมาในโครงสร้างสังคมปัจจุบัน การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันย่อมช่วยให้ทั้งสององค์กรอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน

2. **ช่วยแก้ปัญหาคัดแย้ง** เนื่องจากโรงเรียนและชุมชนต่างมีบทบาทหน้าที่ของตนและต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และบางครั้งอาจเกิดความขัดแย้งขึ้นได้ การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันย่อมช่วยให้แก้ปัญหาคัดแย้งได้อย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์กับทั้งสองฝ่าย

3. **ช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วม** โดยปัจจุบันโรงเรียนต้องการการมีส่วนร่วมจากชุมชนอย่างมาก และไม่ใช่เพียงการมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนด้านทรัพยากรเหมือนในอดีตเท่านั้น แต่โรงเรียนต้องการให้ตัวแทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทั้งด้านการวางแผน การพัฒนาหลักสูตร การร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียน การบอกความต้องการของชุมชน ฯลฯ ขณะเดียวกันชุมชนก็ต้องการความช่วยเหลือสนับสนุนด้านวิชาการโดยโรงเรียนคือแหล่งวิชาการของชุมชน เป็นศูนย์ประสานงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานอื่น ๆ รวมถึงการให้บริการสถานที่และวัสดุอุปกรณ์แก่ชุมชน ดังนั้นการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันย่อมช่วยให้ทั้งสององค์กรมีส่วนร่วมสนับสนุนซึ่งกันและกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนต่อชุมชน

ผู้เขียนขอเสนอบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนต่อชุมชนในสองส่วนคือ บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนตามที่กฎหมายกำหนด และ บทบาทหน้าที่ตามแนวคิดของนักวิชาการ ดังสาระสำคัญต่อไปนี้

บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนต่อชุมชนตามที่กฎหมายกำหนด

กฎหมายที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาหรือโรงเรียนต่อชุมชนไว้ชัดเจนและครอบคลุมที่สุดคือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งผู้เขียนสังเคราะห์สรุปเป็นบทบาทของสถานศึกษาต่อชุมชน 7 ประการ ได้แก่ 1) บทบาทในการจัดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ 2) บทบาทในการประเมินผู้เรียน 3) บทบาทในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ 4) บทบาทในการพัฒนาหลักสูตร 5) บทบาทในการประสานความร่วมมือกับครอบครัว ชุมชน สังคมเพื่อการจัดการศึกษา 6) บทบาทในการประกันคุณภาพการศึกษา และ 7) บทบาทในการระดมทรัพยากรและบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา

บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนต่อชุมชนตามแนวคิดของนักวิชาการ

จากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาหรือโรงเรียนต่อชุมชน (สุวัฒน์ มุทฺธเมธา: 2524; ไพฑูรย์ สีนลรัตน์: 2540; ปรีชา คัมภีรปกรณ์: 2540) สามารถประมวลสรุปเป็นบทบาทของสถานศึกษากับชุมชน ได้ 6 ประการ ได้แก่ 1) บทบาทในการให้การศึกษาอบรมแก่บุคลากรในชุมชน 2) บทบาทในการถ่ายทอดและส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน 3) บทบาทในการบูรณาการและสร้างสมดุลให้กับชุมชนและสังคม 4) บทบาทในการเป็นแหล่งวิทยาการและชุมชนปัญญาของชุมชน 5) บทบาทในการเป็นศูนย์ประสานงานของชุมชนกับหน่วยงาน และ 6) บทบาทในการพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

บทบาทหน้าที่ของชุมชนต่อโรงเรียน

โดยสรุปแล้ว บทบาทของชุมชนต่อสถานศึกษาในส่วนที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 คือ (1) บทบาทในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษา (2) บทบาทในการจัดการศึกษา (3) บทบาทในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา (4) บทบาทในการร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้ (5) บทบาทในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา และ (6) บทบาทในการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งบทบาทดังกล่าวสรุปเป็น 3 บทบาทหลัก คือ (1) บทบาทในการจัดและกำหนดทิศทางของการศึกษา (2) บทบาทในการให้ความร่วมมือและสนับสนุนการศึกษาและ (3) บทบาทในการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

กระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน

การพัฒนาความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน อาจมีขั้นตอนและวิธีการแตกต่างกันตามสภาพและบริบทของโรงเรียนกับชุมชนนั้น ๆ แต่สำหรับบทความนี้ ผู้เขียนขอเสนอแนวทางทั่วไปตามแนวคิดของกระบวนการพัฒนาคุณภาพ 4 ขั้นตอน ซึ่งผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและชุมชนได้ ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผน(Plan) ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน คือ

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นขั้นตอนที่โรงเรียนสำรวจความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่า มีสภาพ ปัญหา และความต้องการอย่างไร โดยอาจใช้แนวคำถามต่อไปนี้เป็นกรอบในการศึกษา

- (1) ระดับความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนในภาพรวมเป็นอย่างไร
- (2) เจตคติที่โรงเรียนและชุมชนมีต่อกันเป็นอย่างไร
- (3) ภาพลักษณ์ของโรงเรียนตามการรับรู้ของชุมชนเป็นอย่างไร
- (4) ภาพลักษณ์ของชุมชนตามการรับรู้ของโรงเรียนเป็นอย่างไร
- (5) โรงเรียนใช้วิธีการใดบ้างในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
- (6) วิธีการที่โรงเรียนใช้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้ผลอย่างไร
- (7) ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนอย่างถูกต้องทั่วถึงมากน้อยเพียงใด
- (8) ความร่วมมืออันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนคือเรื่องใดบ้าง
- (9) ความขัดแย้งและความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีเรื่องใดบ้าง
- (10) ความต้องการของโรงเรียนต่อชุมชนและ ความต้องการของชุมชนต่อโรงเรียนคืออะไรเป็นต้น

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการนี้ อาจได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ทั้งนี้ขึ้นกับประเด็นที่ศึกษาในแต่ละเรื่อง

2. กำหนดเป้าหมายการพัฒนา เป็นขั้นตอนสำคัญเนื่องจาก การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนถือเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย(มนตรา ผลศรัทธา และสุเทพ ลิ้มสกุล, 2557) โดยขั้นตอนนี้ โรงเรียนควรคัดสรร สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการที่ได้จากการศึกษาในขั้นที่ 1 มากำหนดเป็นเป้าหมายการพัฒนา โดยอาจแยกเป็น 3 เป้าหมาย คือ 1) เป้าหมายของสิ่งที่ควรปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น 2) เป้าหมายของสิ่งที่ควรแก้ปัญหา และ 3) เป้าหมายของสิ่งที่ควรธำรงรักษาสภาพเดิมไว้

3. กำหนดยุทธศาสตร์/แนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์ เป็นขั้นตอนของการกำหนดวิธีการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในข้อ 2 โดยท่านอาจเลือกใช้แนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่เสนอไว้ในตอนต่อไป ทั้งแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อม

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ(Do) เป็นการดำเนินการตามยุทธศาสตร์/แนวทางที่กำหนดไว้ในแต่ละเรื่องที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนา แต่เพื่อให้การดำเนินการประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารและผู้บริหารควรตรวจสอบว่าได้ดำเนินการใน 4 ประเด็นต่อไปนี้หรือไม่

1. การปรับเจตคติของฝ่ายโรงเรียนและชุมชนให้ยอมรับซึ่งกันและกัน เนื่องจากการจัดการศึกษาในระยะที่ผ่านมาส่วนใหญ่แล้วฝ่ายโรงเรียนมองว่าฝ่ายตนเองมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาส่วนฝ่ายชุมชนเป็นเพียงผู้รับบริการและสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน ดังนั้นการปฏิบัติของฝ่ายโรงเรียนต่อชุมชนจึงปฏิบัติแบบผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ โดยจำกัดการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ที่ระดับของการให้ความร่วมมือและ

สนับสนุนโรงเรียน ตัวอย่างเช่น เมื่อโรงเรียนจะดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ฝ่ายโรงเรียนจะเป็นผู้คิดและตัดสินใจไว้ล่วงหน้าว่าจะดำเนินการอย่างไรแล้วจึงไปขอความร่วมมือจากชุมชน เช่น ขอบริจาคเงิน วัสดุอุปกรณ์ หรือแรงงานจากชุมชน ทำให้ฝ่ายชุมชนไม่ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ เป็นแต่เพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น

เนื่องจากการจัดการศึกษาส่วนใหญ่จัดโดยระบบราชการ ฝ่ายโรงเรียนที่เป็นข้าราชการมักวางตัวว่าอยู่ในระดับที่สูงกว่าประชาชน ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายไม่เสมอภาคกัน นอกจากนี้ฝ่ายโรงเรียนมักมองว่าตนเองมีความรู้ความสามารถสูงกว่าประชาชนทั่วไป ทำให้ละเลยหรือไม่ยอมรับความคิดเห็นของประชาชน

ในส่วนของชุมชนเองก็เกิดความเคยชินต่อระบบการจัดการศึกษาที่ดำเนินการต่อเนื่องมาเป็นเวลา ยาวนาน ทำให้ยอมรับว่าหน้าที่ในการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียนและจำกัดบทบาทของตนเองไว้ที่กร ให้ความร่วมมือและสนับสนุน แม้ปัจจุบันจะมีนโยบาย และกฎระเบียบที่กำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ ขั้นวางแผน จนถึงขั้นการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนก็ตาม แต่ความคุ้นชินต่อการดำเนินงานในอดีต ยังส่งผลให้การมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนไม่ถึงระดับของการมีส่วนร่วมที่แท้จริง ดังนั้นการพัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงต้องเริ่มจากการปรับเจตคติของทั้งสองฝ่ายให้เกิดการยอมรับซึ่งกัน และกัน และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในระดับที่เท่าเทียมกัน

2. การสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของทั้งฝ่ายโรงเรียนและชุมชน เนื่องจากปัจจุบันมี การเปลี่ยนแปลงระเบียบกฎเกณฑ์และบทบาทหน้าที่ใหม่ ดังนั้นทั้งสองฝ่ายต้องมีความรู้ความเข้าใจ ที่ตรงกัน เพื่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันและป้องกันปัญหาความขัดแย้งที่จะตามมา สำหรับขั้นตอนนี้ควรจัดให้มี ระบบที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน เช่น มีการอบรม คณะกรรมการสถานศึกษา ก่อนปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น

3. ปรับวิธีการดำเนินงานของทั้งสองฝ่ายให้เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน ในที่นี้ขอเสนอแนวทางการ ดำเนินงานในส่วนที่โรงเรียนควรดำเนินการ ดังนี้

3.1 สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ซึ่งวิธีการสามารถทำได้หลายวิธี เช่น โครงการโรงเรียน เยี่ยมชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ การให้บริการแก่ชุมชน การให้ชุมชนเข้าเยี่ยมชมและ ร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน การติดต่อกับชุมชนด้วยจดหมายและสิ่งพิมพ์ การตั้งสมาคมผู้ปกครอง เป็นต้น

3.2 ให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของชุมชนตามเหตุผลและปฏิบัติต่อประชาชนอย่างผู้ที่มี ฐานะเท่าเทียมกัน รวมทั้งเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ใช่ชุมชนเป็นเพียงแหล่งทรัพยากร แต่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ตามศักยภาพ

3.3 ไม่รบกวนชุมชนบ่อยเกินไป เช่น ไม่ขอบริจาคบ่อย ๆ จนชุมชนเดือดร้อน

3.4 แสดงบทบาทของการเป็นฝ่ายให้แก่ชุมชนให้มากขึ้น เช่น จัดโครงการอบรมอาชีพแก่ ประชาชน การประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อประโยชน์ของชุมชน เป็นต้น

3.5 สร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อชุมชน เช่น การบริหารงานที่โปร่งใสตรวจสอบได้ การมี ผลงานเป็นที่ยอมรับของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการตั้งใจสั่งสอนอบรมบุตรหลานของชุมชนให้เป็นคนดี คน เก่ง มีความสุขและปลอดภัย

4. การสร้างความเข้าใจและแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เนื่องจากโรงเรียนสัมผัสกับชุมชนอยู่ตลอดเวลา และความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นได้เสมอ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน โรงเรียนต้องหมั่นสร้างความเข้าใจและแก้ปัญหาความขัดแย้งไม่ให้ลุกลามจนเกิดปัญหาคือขึ้นได้

ขั้นที่ 3 ขั้นตรวจสอบ(Check) ประกอบด้วยการตรวจสอบ 2 ขั้นตอน คือ

1. การตรวจสอบระหว่างดำเนินการเพื่อนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงการดำเนินการในแต่ละขั้น
2. การตรวจสอบหลังดำเนินการ เป็นการตรวจสอบหลังจากที่ได้ดำเนินการครบทุกขั้นตอนในการพัฒนา โดยนำผลการดำเนินงานมาเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงแก้ไข(Act) เป็นขั้นของการนำผลการตรวจสอบมาใช้ประโยชน์ โดยขั้นปรับปรุงแก้ไขนี้ จำแนกเป็นการปรับปรุงแก้ไข 2 ส่วน คือ

1. การปรับปรุงแก้ไขระหว่างดำเนินการของแต่ละขั้นตอน
 2. การปรับปรุงแก้ไขแผนในวงรอบต่อไป เป็นการนำผลการประเมินมาปรับเป้าหมาย และวิธีดำเนินการให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพประสิทธิผลสูงขึ้นในวงรอบการพัฒนาใหม่
- จากกระบวนการข้างต้น สรุปเป็นตารางได้ ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 กระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน

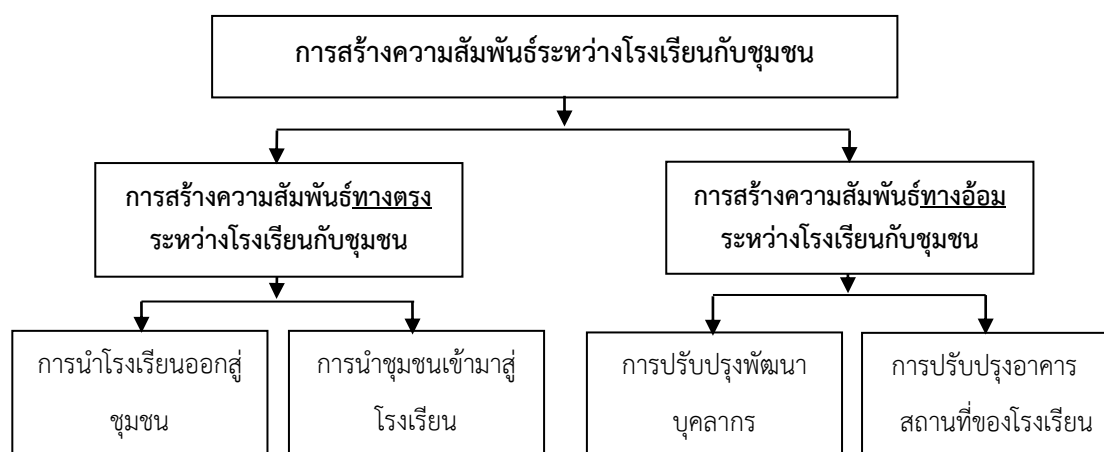
กระบวนการ/ขั้นตอน	กิจกรรมการพัฒนา
1. วางแผน(Plan)	1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 1.2 กำหนดเป้าหมายการพัฒนา/แก้ปัญหา/ธำรงรักษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 1.3 กำหนดยุทธศาสตร์/แนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์
2. ดำเนินการ(DO)	2.1 ปรับเจตคติของฝ่ายโรงเรียนและชุมชนให้ยอมรับซึ่งกันและกัน 2.2 สร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของทั้งฝ่ายโรงเรียนและชุมชน 2.3 ปรับวิธีการดำเนินงานของทั้งสองฝ่ายให้เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน 2.4 สร้างความเข้าใจและแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. ตรวจสอบ(Check)	3.1 ตรวจสอบระหว่างดำเนินการในขั้นที่ 2.1 – 2.4 เพื่อนำผลไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขของแต่ละขั้นต่อไป 3.2 ตรวจสอบหลังดำเนินการโดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนด

ตารางที่ 1 กระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน (ต่อ)

กระบวนการ/ขั้นตอน	กิจกรรมการพัฒนา
4. ปรับปรุงแก้ไข(Act)	4.1 นำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของแต่ละขั้นตอน 4.2 นำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแผนการดำเนินงานและดำเนินการพัฒนาในวงรอบต่อไป

แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากการประมวลแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ (สมพร สุทัศนีย์, 2525; มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2534; ดำรง ชุมเงิน, 2547; อีรรัตน์ กิจจารักษ์, 2542; วิมล สันแดง, 2551 และ Jacobson & others, 1963) ผู้เขียนใช้ 2 แนวทางหลัก ตามกรอบแนวคิดของ สมพร สุทัศนีย์(2525: 131 -135) คือ 1) แนวทางการสร้างความสัมพันธ์โดยตรง และ 2) แนวทางการสร้างความสัมพันธ์โดยอ้อม เป็นกรอบในการเสนอแนวทาง สรุปเป็นแผนภาพและรายละเอียดในการดำเนินการได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากแผนภาพข้างต้น เสนอเป็นรายละเอียดของแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนได้ 2 แนวทางหลัก คือ ก.) แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ทางตรงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และ ข.) แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ทางอ้อมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ทางตรงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ทางตรงระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมี 2 ลักษณะ คือ 1) การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน และ 2) การนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนโดยฝ่ายโรงเรียนเป็นฝ่ายรุกเข้าไปหาชุมชนด้วยสื่อและกิจกรรมต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.1 การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับ นโยบาย เป้าหมาย กิจกรรม กฎระเบียบ และสวัสดิการต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยใช้สื่อต่าง ๆ ได้แก่

1) จัดหมายข่าว หนังสือ วารสาร และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ จากโรงเรียนถึงผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้ข้อมูลต่าง ๆ เช่น ประวัติของโรงเรียน คณะผู้บริหาร แผนงาน นโยบายของโรงเรียน ทุนการศึกษา ฯลฯ

2) คู่มือผู้ปกครอง/คู่มือนักเรียน เพื่อให้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับ ช่วงเวลาการเปิดเรียน ปิดเรียน ตารางการสอนซ่อมเสริม ตารางกิจกรรมของโรงเรียน ระเบียบการวัดและประเมินผลการเรียน ระเบียบการแต่งกาย ระเบียบการลา สวัสดิการของโรงเรียน ฯลฯ

3) สมุดรายงานของนักเรียน เพื่อรายงานความก้าวหน้าทางการเรียนให้ผู้ปกครองทราบ และรับฟังความเห็นจากผู้ปกครอง

4) เว็บไซต์ของโรงเรียน เพื่อสื่อสารเรื่องราว และกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนสู่สังคม

5) เสียงตามสายและการโฆษณาประชาสัมพันธ์ เคลื่อนที่ถึงคนในชุมชนในส่วนของกิจกรรมการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนี้ โรงเรียนควรให้ความสำคัญกับทุกองค์ประกอบของการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ 1) เนื้อหาสาระของสิ่งที่ประชาสัมพันธ์ 2) วิธีการประชาสัมพันธ์ และ 3) สื่อที่ใช้ โดยผู้เขียนเห็นว่าเนื้อหาสาระที่มีพลังในการประชาสัมพันธ์ได้ดีที่สุดคือ “คุณภาพการศึกษา” ซึ่งดูได้จากคุณภาพของผู้เรียนที่เป็นที่ยอมรับของชุมชน ดังนั้นโรงเรียนควรเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นสำคัญเพื่อใช้เป็นเนื้อหาสาระหลักในการประชาสัมพันธ์โรงเรียน

1.2 การจัดให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่น

1) การพัฒนาชุมชน ได้แก่ การขุดลอกคลอง ทำความสะอาดถนน และที่สาธารณะ

2) การร่วมกิจกรรมทางศาสนาและงานประเพณีของชุมชน เช่น การแห่เทียนพรรษา งานลอยกระทง งานประจำปีของวัด เป็นต้น

3) การร่วมงานของชาวบ้าน เช่น งานบวช งานมงคลสมรส งานศพ ฯลฯ โดยโรงเรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านได้อย่างหลากหลาย เช่นการร่วมเป็นแขกรับเชิญ การส่งบุคลากรของโรงเรียนมาเป็นพิธีกร การส่งวงดนตรีของโรงเรียนมาแสดง เป็นต้น

1.3 การให้ความรู้และบริการทางวิชาการแก่ชุมชน เช่น การเดินรณรงค์เพื่อต่อต้านยาเสพติด การป้องกันเอดส์ การฝึกทักษะและอาชีพแก่ประชาชนในชุมชน เป็นต้น

1.4 การใช้สถานที่ และภูมิปัญญาในท้องถิ่น เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน โดยโรงเรียนนำนักเรียนออกมาเรียนรู้กับภูมิปัญญา และเรียนรู้กับสถานที่และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ซึ่งช่วยให้โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันได้อีกทางหนึ่ง

1.5 การจัดให้มีกิจกรรมวันเยี่ยมผู้ปกครองที่บ้าน หรือ กิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกิจกรรมดังกล่าวช่วยให้โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้อีกทางหนึ่ง

2. การนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน เป็นการสร้างความสัมพันธ์โดยการเชิญให้คนในชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.1 การเชิญผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประสบความสำเร็จ และภูมิปัญญาในท้องถิ่นเข้ามาเป็นวิทยากรให้กับทางโรงเรียน เช่น เชิญผู้ปกครองมาสอนการทำขนม เชิญนักดนตรีมาสอนวิชาดนตรี เชิญแพทย์มาให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่วงหน้าหนาว เชิญตำรวจมาให้ความรู้เรื่องกฎจราจร เป็นต้น

2.2 การจัดกิจกรรมของโรงเรียนแล้วเชิญประชาชนเข้ามาร่วมงาน เช่น กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมวันแม่ การแสดงนิทรรศการและผลงานของนักเรียน กิจกรรมกีฬา กิจกรรมวันเยี่ยมโรงเรียน เป็นต้น

2.3 การจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เช่น การแข่งขันกีฬาระหว่างครูกับผู้ปกครอง การแข่งขันกีฬาระหว่างนักเรียนปัจจุบันกับศิษย์เก่า เป็นต้น

2.4 การเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ผู้แทนทางศาสนา และผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาเป็นกรรมการสถานศึกษา โดยการดำเนินการดังกล่าวเป็นสิ่งที่โรงเรียนต้องดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการอยู่แล้ว แต่ผลพลอยได้คือช่วยให้โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันและช่วยให้โรงเรียนมีเครือข่ายที่เข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์และสนับสนุนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนได้อีกทางหนึ่งด้วย

2.5 การตั้งสมาคมศิษย์เก่า สมาคมผู้ปกครอง และสมาคมครูเก่า เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยให้คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนและช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ข. แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ทางอ้อมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ทางอ้อมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำได้โดยการปรับปรุงบุคลากร และการปรับปรุงอาคารสถานที่ เพราะการปรับปรุงดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์ของการพัฒนาอย่างหนึ่งที่จะสร้างความศรัทธาแก่ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปได้เป็นอย่างดี และการพบเห็นสิ่งที่ดี ๆ ของโรงเรียนช่วยให้โรงเรียนมีภาพลักษณ์ที่ดีและช่วยให้ชุมชนเกิดเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ โดยแนวทางดังกล่าว ผู้เขียนใช้กรอบแนวคิดที่ สมพร สุทัศนีย์ (2525: 135) เสนอเป็นแนวทางไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การปรับปรุงพัฒนาบุคลากร ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ คนงานภารโรง เจ้าหน้าที่อื่น ๆ รวมทั้งแม่ค้าที่ขายของในโรงเรียน ซึ่งแนวทางนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าบุคลิกภาพของผู้บริหารส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน (สิทธิชัย พลายแดง และ สุเทพ ลิ้มสกุล, 2557) ดังนั้น บุคลากรของโรงเรียนควรได้รับการปรับปรุงในเรื่องต่อไปนี้

- 1) การแต่งกายให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่
- 2) กิริยาท่าทาง การวางตัว การเดิน ควรเรียบร้อย เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่
- 3) การแสดงความรู้สึกรักใคร่และอารมณ์ ควรมีความอดกลั้นต่อปัญหาต่าง ๆ ไม่แสดงอารมณ์เมื่อไม่พอใจผู้มาติดต่อ
- 4) อหังการ ควรเป็นผู้มีไมตรี ยิ้มแย้มแจ่มใสและระมัดระวังในการสนทนา รู้จักต้อนรับและทักทายปราศรัยกับแขก ให้ความเป็นกันเองกับผู้มาเยี่ยมเยียน

5) การพูดจา ควรสุภาพอ่อนหวานเหมาะสมกับบุคคล

6) ทักษะและเชาวน์ในการสังเกต ต้องมีไหวพริบในการสังเกตผู้มาติดต่อว่าเป็นใคร เพื่อจะได้ทักทายปราศรัยและต้อนรับได้เหมาะสมกับตำแหน่งและฐานะ

2. การปรับปรุงอาคารสถานที่ของโรงเรียน ได้แก่

1) การปลูกต้นไม้ประดับอาคารเรียน

2) ความพร้อมด้านบริการ เช่น น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องส้วม อ่างล้างมือ และความสะอาดของอาคาร

3) ความพร้อมในด้านการเรียนการสอน เช่น การตกแต่งห้องเรียนให้น่าสนใจ มีอุปกรณ์การเรียนการสอนครบครัน

4) ความพร้อมของห้องเรียนที่เพียงพอและถูกสุขลักษณะ

5) เครื่องอำนวยความสะดวก เช่น พัดลม ฯลฯ

บทสรุป

โดยสรุปแล้ว การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นความจำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อทั้งฝ่ายโรงเรียนและฝ่ายชุมชน โดยฝ่ายโรงเรียนควรถือเป็นหน้าที่หลักประการหนึ่ง และควรเป็นฝ่ายรุกเข้าหาชุมชนมากกว่าการเป็นฝ่ายตั้งรับ สำหรับกระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้รับผิดชอบสามารถประยุกต์ได้ตามความเหมาะสม เช่นอาจใช้กระบวนการพัฒนาคุณภาพ PDCA เป็นกรอบในการดำเนินการก็ได้ และสำหรับแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีแนวทางดำเนินการได้ 2 แนวทางหลัก คือ 1) การสร้างความสัมพันธ์โดยตรง ซึ่งมีวิธีดำเนินการ 2 ลักษณะ คือ การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน และการนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน และ 2) การสร้างความสัมพันธ์โดยทางอ้อม เป็นการดำเนินการผ่านการปรับปรุงพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน และการปรับปรุงพัฒนาสถานที่ให้เหมาะสม สวยงามเป็นที่ประทับใจต่อผู้เข้ามาเยี่ยมชม เป็นต้น โดยผู้เขียนหวังว่าการดำเนินการตามแนวทางนี้จะช่วยให้โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้ดียิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2554). “หน่วยที่ 14 การบริหารสถานศึกษากับชุมชน” ใน **ประมวลสาระการสอน ชุตติวิชา**

23503 การจัดและบริหารองค์การทางการศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ดำรง ชุมเงิน. (2547). การศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สุรินทร์

สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์. (2542). การบริหารการศึกษา. เอกสารคำสอน เพชรบูรณ์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์.

ประเวศ วะสี. (2537). **ยุทธศาสตร์ทางปัญญาแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
 ปรีชา คัมภีร์ปรกรณ์.(2540). “ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในประเทศไทย”. เอกสารการสอนชุดวิชา

โรงเรียนกับชุมชน หน่วยที่ 4. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร:

พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์.(2540). “บทบาทของโรงเรียนต่อชุมชน”. เอกสารการสอนชุดวิชา โรงเรียนกับชุมชน.

หน่วยที่ 2. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มนตรา ผลศรัทธา และ สุเทพ ลิ้มสกุล. (2557). “พฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2”.

วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2557): 738-751.

วิมล สันแดง. (2551). **การนำเสนอรูปแบบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในอำเภอบ้านไร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี เขต 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร

มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สมพร สุทัศน์ย์. (2525). **การประถมศึกษา**. กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช.

สิทธิชัย พลายแดง และ สุเทพ ลิ้มสกุล. (2557). “คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งต่อการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10”. วารสารวิชาการ Veridian

E-Journal ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2557): 917-929.

สุวัฒน์ มุทเมธา. (2524). **ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:

โอเดียนสโตร์.

อุทัย หิรัญโต. (2526) .**สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา - มานุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียน สโตร์.

ภาษาต่างประเทศ

Jacobson, P.B. and others. (1963). **The Effective School Principal**. 2nd ed. Englewood Cliffs,

New York: Ginn Company.

Webster's new biographical dictionary. Springfield, Mass.: Merriam-Webster, c1988.